

Mussolini lapjához, a Popolo d'Italia-hoz.

A „fasiszták bebizonyították — írja Sorel — hogy a maguk erőszakos fellépésével igen előnyösen pótolhatják az állami hatalmat, amely nyugodtan eltűrte, hogy a szocialisták vadul leterrorizálják a polgárságot. A fasisztákat az az ihletett gondolat töltötte el, hogy önmagukat állítsák az állam helyébe a szocialisták ellenében s hogy így védjék meg és tartsák épségben a Garibaldi által megszerzett nemzeti szabadságot. A fasizmusban olyan mozgalom kiindulásánál tartunk, amely szükségképp lefogja rombolni a napról-napra mind használatlanabbá váló parlamentarizmus egész épületét.“

A cikkiró a fentiekből aztán levonja a maga és társadalma hibás konkluzióját, hogy „a túlzó nacionalizmus között mindig is voltak bizonyos kapcsolatok.“

A PROTESTÁNS SZEMLÉ-ben Harsányi Pál cikkezik Szabó Pál magyar íróról és ez alkalommal ezeket az általános érdekű megállapításokat teszi: „Az író nem kötelezhető társadalmi reformok hirdetésére, de joga van a nyílt ostorozó szóhoz. Azért, ha valaki észreveszi a papság körében terjedezni kezdő gyöngeségeket, a tornyosuló problémákat: még nem feltétlenül egyházfelforgató és istentagadó. Azért, hogy valaki szólni mer a hitbizományi birtokok óriási nyomásáról, embersors nehezítő kihatásairól, még nem feltétlenül bolsevista. De természetes, ha valaki reformálni, javítani akar, nem hizeleghet örökké. Nem árt ha az írók beszéde néha-néha úgy csendül mint a társadalom lelkiismeretének szava.“

Felekezeti lapban ennyi szabadelvűség mindenestre tiszteletreméltó, a baj csak az, hogy az a társadalmi lelkiismeret — amelyben az író hisz — maga is problematikus,

(Budapest)

(u. l.)

FASISZTA GONDOK, FASISZTA TANÁCSOK

Az OGGI az idősebb generációval polemizál, akik azt mondják a fiatalokról, hogy ártatlanok és ugyanazt akarják, amit a szülők, nagyapák és ükapák akartak fiatal éveikben: megváltoztatni a világot. Az olasz fiatalok ellenvetéssel élnek: „A modern fiatlság nem hevül, nem állítja, hogy „megváltoztatjuk a világot“. Inkább ezt állítják: „Az idők gyökeresen megváltoztatták életünket, tudomást kell szereznünk erről az ujdonságról.“ És mi ez az ujdonság, — kérdezik. Feleletük: „A rádió, a repülőgép, a táviró, a tengeralattjáró, a távolbalátás... amiknek nem csupán technikai értékük van, hanem, — és mindennekelett! — spirituális értékük; olyan értékek ezek, melyek megakadályozzák a fiatalat abban, hogy ismert romantikus mondatát hangoztassa: „Meg akarok mindent változtatni.“ Az ifjú kényszerítve érzi magát, ha komolyan akar élni, hogy megfogadja, hogy tudomást szerez erről a valóban transzformált világról. Szükségességből kell megvetnie az érett pedagógus szavait. Mélyen kell a mai ifjúnak megvetnie azokat, mert nem egy fékezhetetlen fiatalság entuziazmusából, hanem ebből a valóban új korból ered.“

Az IL SAGGIATORE egy a művészet hivatásáról írott cikkében olvasható: „Ma az individuum nem fogható fel önmagába izoláltan, hanem mint a társadalom részese; ma, amikor az egyén érdeke az általánossal van összenöve, nem lehet egy spirituális individualizmust elképzelni, mint önmagának célját. A tevékenység minden területén, a politikától a költészetig, a gazdaságtól a bölcseségetig, nincs helye már az individualitásnak, amennyiben csupán csak az.“ Az OGGI válasza erre: „Tetszik nekünk ez a megállapítás. Az individualitás

„amennyiben csupán az“, nem alkothat semmi jót: az emberi tevékenység minden megmozdulását egy zárt körbe szorítja. Az élet pedig csere; a művészet, miután az élet egyik manifesztációja, (a kifejező) egyestől elindulva tartozik elterjedni s konkrét értéket képviselni a társadalomban. Az én pápai a filozófiában, a kritikában, a művészetben a dekadencia, az eltompult kulturális érzék képviselői. Csak az az igazi intellektuális tevékenység, amelyik minden más tevékenységgel versenyezve az élet felépítéséhez hozzájárul.“

A QUADRIVIO „Bizonyosság“ címen vezércikket közöl: „A Quadrivio Rómában született a fasizmus tizenkettedik évének előestéjén, hogy szorgalmasan formálja a világ történelmét. Ha igaz, amint költőien egy filozófus mondta, hogy az emberiség története isten gondolata az emberek földjén, akkor ez azt jelenti, hogy Róma még ma is: isteni formula, mely felé univerzálisan igazodnak, ha nem is teljes öntudattal. Felfedni mindenki előtt — olaszok és idegenek előtt — ezt az új római ragyogást, interpretálni azt a gondolatot, mely keresztülhat virágosan a ma ezer nyomorúságain, hogy az emberi kreatúrának kevésbé háláttlan hazát adjon, mily méltó feladat egy irodalmi lap részére, ha abszolút bizonyosságot akar terjeszteni, amit már azért is lehet, mert az már meg is van.“

A regényírás kríziséről közöl cikket az OGGI. A zavaros és természetesen zavart okozni is akaró tanulmányban többek közt a következő igen jellemző sorokat olvassuk: „Az „osztály“ fogalma meghalt; vagy legalább is megszűnt tengelyszerepe, mely körül az élet forog. A polgárság is, mely egy osztálydoktrinából nőtt ki, meghalt; de nem azért — és ez a bolsevizmus legnagyobb tévedése — mert egy másik osztály kelt a helyettesítésére; hanem, mert a társadalom minden választófala leomlott, átadva helyét egy nagyobb értéknek: a kollektivitásnak, s a modern világ csak ebben látja önmagát, céljait és kötelességeit. Az osztály fogalmának dekadenciájával egyidejűleg fejlődött ki az individualitás értéke; s ez nem azért lépett föl, mert a társadalom tág arénájában mindegyik individuum megtalálta saját helyét, jogának és feladatának teljességét, hanem, mert az individuális értékekhez azért kellett folyamodni, hogy rendet, akaratot, hangot biztosíthassanak a tömegeknek.“ S miután cikkirő tovább vezeti, most már könnyen elképzelhető módon „tudományos“ levezetését, szeméretet a fiatal olasz írógenerációnak, hogy azért nem tud valóban fontos regényt produkálni, mert „az olasz regényírók még nem vették észre, hogy megváltozott a fény és hogy egy olyan klímában élnek, mely már háromnegyedrészben az új korszaké...“

Közelebről érdekel minket a SAGGIATORE egyik cikke, mely a magyar ifjúság orientációjáról számol be: „Az öreg liberális mithológia megbukott a világ legtokéletesebb ifjúságának szeme előtt. Arról van most szó, hogy a jövőt készítsék elő új államok és szervezetek alkotásával. És ez alkalommal, merre szándékszik haladni a mai magyar ifjúság? Azt felelni, hogy „jobbra“, vagy „balra“ lehetetlen, s ez a terminológia nem is felel meg többé a kornak, nem meríti ki a politikai lehetőségeket... Egy forradalmi megoldás távol áll a mai magyar ifjúság temperamentumától és lehetőségeitől. Ottlák György írja, hogy csak a súlyos belső visszaélések s a nemzetközi politika súlyos megaláztatásai tölthetik a fiatalságot egy forradalmi proceszus felé: ebben nem is kételkedünk. Valóban: a magyar nagyon fegyelmezt és nagyon hazafias, igen jó katona, akkor is, ha civilben van, hogy az erőszakhoz nyuljon, kivéve az extrém eseteket: a forradalom temperamentum és elhatározás, azonkívül, hogy a körülmé-

nyek kérdése; a forradalom gyors és erőszakos processzus a radikális helyettesítés érdekében: forradalom alkalmával új politikai osztály lép fel és az állam közepébe új politikai formulát állít. Mindennek nincs lehetősége a közel jövőben Magyarországon. Inkább egy evolúcióra lehet gondolni, az uralkodó osztályok egy megfiatalodásában lehet bízni s a politikai programok felfrissítésében. Már 1932-ben olvastuk Gömbös miniszterelnök programját, melynek számos pontja mentes a liberális koncepcióktól. És amikor olvassuk, hogy „az új generáció részére a magántulajdon nem valami szentség, csupán oppor-tunus valami“, megállapíthatjuk, hogy az új eszmék áthatották a magyar ifjúság lelkét is... Ha Ottlik azt írja, hogy egy megoldás a „náciik“ mintájára — és itt fel kell tételeznünk, hogy nem disztíngvál a nemzeti szocializmus és a fasizmus között — nem látszik lehetségesnek, mert Magyarországon nem lehet fellelni azokat a motívumokat, melyek a nemzeti szocializmust hatalomra segítették, evidens, hogy összetéveszti a nemzeti szocializmus mély igazságait forradalmuk okkasionális motívumaival. Az új rend szükségessége mindenütt mutatkozik: hiányozhatnak, mint Magyarországon is a viharos fellépés, vagy a fegyveres felkelés okai, vagy az erőszakos reakció lehetőségei; de új intézményeket szükségts alkotni: erről a fiatalok előbb, vagy utóbb meg fognak győződni, ha még eddig nem győződtek meg...“

(Milánó)

(n. l.)

A BÉCSI ESEMÉNYEK

Mussolini győzelme. „A nemzeti szocialisták elleni védekezésre két theória állott Ausztria rendelkezésére. Az egyik a francia volt, mely azt mondta, hogy habár Ausztriában jelenleg demokratikusan kormányozni nem lehet, a demokrácia fundamentumát mindenütt áron meg kell őrizni és hogy ezt a védekezési rendszert csak a szociáldemokraták és keresztényszocialisták együttműködése biztosíthatja. Ezzel szemben az olasz theória azt mondta: Ausztria csak akkor tarthatja magát, ha az összes pártokat szétveri és magát egy tiszta autoritativ rendszerre bizza. A francia tézist, mint minden mást, ami francia részről jött, a kormányok csak félvállról kezelték, de annál mohóban az olaszt, mely most végre győzelmet aratott.“ (DAS NEUE TAGEBUCH.)

Egy pártnál több veszett. „Mért ujonganak a reakció összes táborában az örömtől a bécsi munkások vérző szenvedésén? Csak azért, mert a középeurópai marxizmus kénytelen volt egyik utolsó pozícióját feladni? Nem. Ezeknek a felkelés leverése többet jelent. Amit a Curia véencei Bécsben összeágyuztak, az nem egy párt, nem egy időhöz kötött politikai alakulat; ami itt elpusztult az egy egész korszak szellemi és politikai eredménye... A történelem folyamán újra és újra bebizonyosodott: aki a reakció táborában küzd, az a ma győztese, aki azonban a haladásért és a szabadságért harcol, még akkor is a holnap győztese lesz, ha ma el is esik. Az utolsó szó joga nem az ágyukat, de mindig az eszméket illeti.“ (DIE WAHRHEIT.)

Esküszegők munkában. „Ritkán látni olyan tisztán a jog és jogtalanság választóvonalát, mint itt. Dollfuss és miniszterei az elnök engedélyével az alkotmányra tett esküjüket egyszerűen semmisnek nyilvánították, ami ilyen hitbuzgó férfiaknál kissé meglepő. Ez az esküszegés tette lehetővé, hogy az ország legnagyobb pártját máról-holnapra semmisnek nyilvánítsák és ha ma a felelősséget a szocialistákra akarják hárítani, akkor jól tudja mindenki, hogy ez hazugság, mert az általános sztrájk utolsó és kétségbeesett védekező válasz volt